

PROCESIJE V STARI IN NOVI LJUBLJANI

A. POTOČNIK

Javni bogočastni sprevodi ali obhodi, pri katerih vodi vernike duhovščina navadno iz enega svetega kraja v drugega, se imenujejo z latinskim izrazom procesije. Te cerkvene prireditve dajo ljudstvu priliko, da more vero očitno izpovedovati, poživljati pobožnost, zahvaljevati se Bogu za prejete dobrote in ga prositi še nadaljnje blagohotne milosti.

Že stari, poganski kulturni narodi so poznali procesije. Najslavnejša in v umetnosti ovekovečena je bila v starih Atenah panatenska procesija. V katoliški cerkvi so se udomačile procesije, kakor hitro so si priborili kristjani svobodo javnega gibanja. V Jeruzalemu so bili proti koncu četrtega stoletja javni cerkveni obhodi splošno v navadi. Sv. Ambrozij pripoveduje, kako slovesno so prenašali v Milanu v sprevodu svetniške ostanke mučencev. Vohče pa so se pravoverniki v vseh časih, zlasti kadar so jih obiskovale neznosne nadloge ali trle hude skrbi, kaj radi zbirali v procesijah, da so skupno prosili nebeške pomoči.

O splošnem razcvetu živahnega verskega življenja v srednjem veku in baročni dobi priča dosti pobožnih ustanov, cerkvenih bratovščin, znamenitih božjih potov, raznih družabnih naprav i. dr. Nenavadno mnogo je bilo takrat cerkvenih bratovščin, ki so si veliko prizadevale za olepševanje cerkev, predvsem njihovih oltarjev, ter skrbele za bogoslužna opravila in zlasti za čim sijajnejše češčenje sv. Rešnjega Telesa. Le-tó se je začelo širiti posebno v petnajstem stoletju, ko so zahtevali husiti prejemanje svetega obhajila pod podobama kruha in vina, katoličani pa določili hostijo za znamenje svojega prepričanja, da je Kristus že v sami tej podobi ves navzoč. To nemajavo prepričanje odnosno to svojo trdno vero so dokazovali z nad vse slovesnim prirejanjem sijajnih in veličastnih procesij tja do sredine šestnajstega stoletja.

Hudi verski boji, ki jih je povzročilo luteranstvo, so korenito posegli v tedanje cerkvene razmere. Celotno

versko življenje so nepopisno oškodovala mnoge za-grešene napake in razvade, ki so se vgnedile v njem proti koncu srednjega veka. Izrecen boj so napovedali reformatorji posebno tudi priljubljenim izrazom verskega življenja v množicah, predvsem božjim potom in procesijam. O tem hranijo arhivi zanimive dokaze. Ta odpor je bil seve najmočnejši po mestih, zlasti v Ljubljani.

Pogosto se misli, da so bili v tisti dobi kar vsi prebivalci Lutrovi privrženci. Leta 1575. je trdil Primož Trubar, »da so vsi gospodje vitezi in plemiči kakor tudi večji in razumnejši del meščanov z ženami, sinovi in hčerami edino v pravi (luteranski) veri«. Knezoškof Tomaž Hren je sporočil v Rim, da je bil leta 1597. še katoliški komaj dvajseti del ljubljanskega prebivalstva, a med njim le ljudje nižjega stanu. Po žup-nijskih zapisnikih ljubljanskih pa smemo sklepati, da je bila slaba polovica stanovništva v Ljubljani naklonjena Lutrovi veri. Ta verska razlika je prihajala do izraza v obliki neverjetnega nasprotstva posebno za časa javnih katoliških slovesnosti, ki so jih skušali protestanti kratko in malo odpraviti. Izza leta 1562. ni bilo več procesije sv. Rešnjega Telesa. Leta 1596. je stiški opat Lovrenc slovesno vodil po Ljubljani procesijo v zahvalo, ker so bili Turki pri Petrinji pre-magani. Več tisoč vernega ljudstva je korakalo v procesiji za križi in banderi. Med časom obhoda so luteranski obrtniki nemoteno opravljali svoj posel, trgovci niso zaprli svojih prodajalnic, a protestantske gospe s služkinjami so pri oknih predle in se posmehovale ude-ležnikom sprevoda. Privrženci nove vere so bili čedalje pogumnejši, ker so soglašali vsi višji uradi z mestnim odborom vred z reformatorji. Kako se je godilo takrat pripadnikom rimsko - katoliške veroizpovedi, naj po-jasnjuje sledeče, kar je posneto po spisu, shranjenem v ljubljanskem mestnem arhivu.

Okoli leta 1590. se je pomikala ljubljanska stolna procesija sv. Rešnjega Telesa skoraj po istih ulicah kakor še dandanes. Pred križansko cerkvijo je bil postavljen oltar za blagoslov. Mimo je prišel Gašper Sernic, plačani sluga deželnega oskrbnika Jurija Kisla,

KREDITNI ZAVOD ZA TRGOVINO IN INDUSTRIJO

LJUBLJANA, PREŠERNOVA ULICA 30 (v lastnem poslopiju)

Podružnica: Beograd, Uzun Mirkova 10

Obrestovanje vlog, nakup in prodaja vsako-vrstnih vrednostnih papirjev, deviz in valut, borzna naročila, predujmi in krediti vsake vrste, eskompt in inkaso menic ter naka-zila v tu- in inozemstvo, safe-depósitos itd.

Telefon: 37-81, 37-82, 37-83, 37-84 Naslov za brzojavke; Kredit Ljubljana

STAVBENO IN
POHIŠTVENO
TER SOBO- IN
ČRKOSLIKARSTVO
CENE ZMERNE!
POSTREŽBA TOČNA!

IVAN BRUNČIČ

LJUBLJANA, CELOVŠKA C. 42

TELEFON 34-76

ter potegnil prt z oltarja, razmetal vse, kar je bilo na njem, daleč naokoli, in to vpricho križanskega komturja in stolnih kanonikov. Vsakdo bi utegnil misliti, da je pač prejel zaradi tako grdega dejanja po vsej pravici občutno kazen. Toda niti las se mu ni skrivil!

Nekaj let potem je postavil isti Sernic o Telovem na okna svoje hiše, namesto da bi jih ozaljšal, svete podobe, prižgal sveče, pregrnil neko okno z raztrgano konjsko odejo, na katero je del zamazano sedlo. Nato je zajahal sedlo ter se, s klobukom pokrit, posmehoval pobožnim katoličanom.

V svoji hiši je imel Sernic podnajemnika Anžeta Albina, spoštovanega, katoliški mislečega moža, ki je bil nekaj let pozneje celo mestni sodnik. Ta je na praznik sv. Rešnjega Telesa večkrat ustrelil v zrak

na čast presv. Evharistiji. Zaradi tega mu je Sernic nemudno odpovedal stanovanje, iz katerega se je moral še istega dne izseliti.

Ker pa je pričelo tako in podobno nehanje in dejanje Serničevo sčasoma vendarle presedati vernim katoličanom, so ga zatožili v Gradcu pri nadvojvodi, ki je ukazal nestrpnega zapreti. Zato ga je vicedom Ludovik Kamilo Schwarza pokoril nad mesec dni ob kruhu in vodi. Kisl je poslal vicedomu ostro pismo, v katerem ga je rotal, naj njegovemu slugi, ki ga zaradi nujnih uradnih poslov neogibno potrebuje, nemudoma podeli svobodo. Toda vicedom je na pismo odločno odgovoril, da mora Sernic odsedeti zasluženo kazen, najsi bi bil tudi sam sin deželnega skrbnika. Sernic se je izgovarjal, da je dala konjsko odejo in sedlo na okno žena njegovega gostača Jožefa Jamnika, ki je od nekod prijezdila.

Iz strahu pred protestanti, ki so zasramovali obrede rimsko-katoliške Cerkve, so se procesije z Najsvetejšim opustile. Ko pa je zasedel ljubljanski knezoškofijski prestol Tomaž Hren ter privabil leta 1599. jezuite z Reke v Ljubljano, je luteranstvu kmalu odklenkalo. Po hudem, a uspešnem boju, ki ga je vodil ta cerkveni dostojanstvenik zoper protestante in njihove nauke, je na praznik vseh svetnikov 1598. odšla svečana procesija iz stolnice v bližnjo špitalsko cerkvico (na voglu sedanje Stritarjeve ulice in Nabrežja 20. septembra), katero so protestanti več let imenovali »naša cerkev«.

Hren je uničil tam luteranske cerkvene knjige, razbil krstni kamen, posvetil cerkev vnovič ter v njej opravil sveto mašo. Po dolgem času je leta 1601. goreči oznanjevalec prave vere znova uvedel procesijo svetega Rešnjega Telesa. Ljudstvo je napravilo takrat slavoloke, postavilo ob hišah in vrtovih lipove in brezove veje ter hišna okna razsvetlilo in okrasilo s svetimi podobami in cveticami, stoječimi na razkošnih preprogah. V nekaterih krajih so postavljali že v mesecu maju visoke mlaje, ki so ostali do nedelje po Telovem.

Katoliška obnova, ki se je oprla predvsem na cerkvena reda jezuitov in kapucinov, je pospeševala z vso vneto prejšnje verske manifestacije. Pri tem so procesije, prirejene z vsem zunanjim sijajem, zavzele zopet prav odlično mesto. Tako jezuiti, ki so prevzeli duhovno vodstvo pri plemstvu in meščanstvu, kakor kapucini, ki so se s hvale vredno požrtvovalnostjo posvetili preprostemu ljudstvu, so se izkazali tudi za

Naočniki,
daljnogledi,
barometri,
toplomeri,
višinomeri
itd.

DIPL. OPTIK
Fr. P. **Zajec**
LJUBLJANA, PASAŽA NEBOTIČNIKA TELEFON ŠT. 47-54

FRANC

SMOLE

železolivar-
na — uliva
po modelih
in skicah

TRATA 18
ŠT. VID
nad Ljubljano

VOJNI RIZIKO

v zvezi z življenjskim zavarovanjem sprejema pod zelo ugodnimi pogoji

SLAVIJA

JUGOSLOVANSKA ZAVAROVALNA BANKA

V LJUBLJANI

v novem posloplju
Gajeva ulica št. 2

TELEFONSKE ŠTEVILKE: 21-75, 21-76, 21-77

izvrstne organizatorje javnih verskih prireditvev, zvezanih s procesijami.

Odpor proti tej obliki verskega življenja, usmerjeni na vpliv na široke vrste ljudstva, se je uveljavil zopet pod vplivom tako imenovanega prosvetljenstva v zadnjih desetletjih osemnajstega stoletja. Svoj ostri izraz je dobil ta odpor pri nas predvsem v cerkvenih reformah cesarja Jožefa II. ali jožefinizmu in v njemu notranje sorodnemu, iz Francije prodirajočemu janzenizmu. Odmev teh strogih nazorov, uveljavljenih takrat s pomočjo uradne sile, se je čutil kolikor toliko pri nas še vsa prva desetletja devetnajstega stoletja. Izraz tega duha je tudi vsebinsko ozadje znane Prešernove pesmi o Šmarni gori.

Druga polovica devetnajstega stoletja je vrnila verskemu življenju velik del baročnega sijaja. Oživele niso zopet le procesije, temveč tudi obisk božjih potov se je jel večati tako, da smo bili vse do začetka svetovne vojne priča ponovnega razcveta teh prastarih oblik verskega življenja ljudskih množic.

Po vojni se je naše razmerje do teh podedovanih oblik verske kulture v marsikaterem pogledu izpremenilo. In tudi procesije so deloma izgubile svoj nekdanji, še povsem baročni sijaj, kar pa nikakor ni zmanjšalo njihovega pomena. V zvezi s težnjo po splošni poglobitvi sodelovanja vernih množic pri verskih obredih, se je tudi pri procesijah poskušala uveljaviti ta smer, čeprav so še danes procesije predvsem največje in pogosto precej bučne manifestacije verskih čustev ter njihova priljubljenost v širokih vrstah naroda ni prav nič popustila.

V sledečih poglavjih sem zbral razne podatke o procesijah v Ljubljani. Namen mojih vrstic ni, da bi podal popolno zgodovino procesij v našem mestu, s čimer bi kdaj naši kulturni zgodovini zelo ustreglo od mojega bolj poklicano pero. Jaz sem izbral samo nekaj primerov, ki so nam natančneje znani, da bi z njimi označil karakterističen del naše baročne in sodobne verske kulture. Da bi pa te izbrane podobe verskega življenja preteklosti in sedanosti dobile vsaj najnujnejšo oporo, sem za uvod vanje postavil tri časovne prereze iz zgodovine procesij v Ljubljani. Prvega nam je za zadnja desetletja ohranil v svoji »Slavi vojvodine Kranjske« Valvasor, drugega nam sporoča »Inštančni koledar« za l. 1780. za sto let pozneje in nam zreali stanje pred navalom jožefinizma in janzenizma. Tretji prerez sem pa sestavil jaz kot seznam vseh procesij v Ljubljani l. 1939., po 150 letih od drugega, da čitatelj

na njem sam lahko presodi, kako se ta oblika verske kulture v našem času uveljavlja in koliko ustreza stoletni, po raznih motnjah prekinjeni tradiciji.

Kolikor vemo, so se procesije pojavile kot izraz češčenja presv. Evharistije ponekod že proti koncu trinajstega stoletja, a drugje v štirinajstem stoletju; v petnajstem stoletju pa so bile procesije povsod v navadi. V Ljubljani je omenjena prva stolna procesija leta 1504., torej istega leta, ko je dobilo mesto svojega prvega župana. Ni pa nič kaj dosti znano, kako so se vršile tedaj procesije.

Ivan Vajkart *Valvasor* navaja v svoji »Slavi vojvodine Kranjske« štiri najvažnejše procesije. Od očetov jezuitov pri Sv. Jakobu sta izšli dve: ena na veliki

O R I G I N A L

STIGLER

ELEKTRIČNA DVIGALA

za hotele, sanatorije, bolnice,
gledališča, javne in privatne
zgradbe, industrijo, trgovino itd.

JEKLENE ŽIČNE VRVI

za dvigala in transportne naprave

VIKTOR BAEBLER

LJUBLJANA, LANGUSOVA ULICA ŠT. 14

Telefon šte. 26-56

SUHE BARVE, OLJNATE BARVE, LAKE, EMAJL-LAKE, FIRNEŽE
ter vse pleskarske in slikarske
potrebščine kupite najugod-
neje pri domači tovarni

MEDIĆ-ZANKL

TOVARNE OLJA, FIRNEŽA, LAKOV IN BARV

družba z o. z.
LJUBLJANA

Kaj vse dobite pri nas?

Pletenine	Samoveznice	Predpasnike
Trikotažo	Steklo	Telovadne hlače
Moško perilo	Porcelan	Telovadne majice
Damsko perilo	Kuhinjsko posodo	Otroške igračke
Rokavice	Potne kovčke	Čevlje vseh vrst
Nogavice	Damske torbice	Potrebščine:
		turistovske
		toaletne
		za šivilje

ANT. KRISPER

Ljubljana, Mestni trg 26, Stritarjeva 1, 3

četrtak proti večeru — med njo so kazali žive podobe iz Kristusovega trpljenja, a druga prvo nedeljo po sv. Rešnjem Telesu. Tretja procesija je šla od kapucinov na veliki petek ponoči; pri njej so tudi prikazovali dogodke iz Odrešenikovega trpljenja in doživlja iz starega in novega zakona. Četrta procesija je odhajala iz stolnice na Telovo. Zaradi nje so postavljali meščani po obeh straneh ulic in cest ob hišah in ograjah zelena drevesa in visoke mlaje. Milina zelenja je nudila prav lep pogled. Te procesije so se udeleževali rokodelski cehi z zastavami in godci (eden je igral na bas, dva sta pela, a eden je spremljal na kitari), bratovščina ali kongregacija Zveličarja sveta, vsa duhovščina in redovniki. Najsvetejše je nosil knezoškof, korakajoč pod lepim baldahinom. Za njim so šli naj-

prej plemiči, nato ostali moški, naposled pa ženske. V sprevodu so bili še piskači in bobnarji. Štiri evangelije so peli na različnih mestih, kjer so bili postavljeni oltarji. Pri tem pa niso streljali samo na Gradu, marveč tudi v mestu. Da bi se Ljubljancani čimbolj vnemali za čast božjo, so skrbele gotove bratovščine za to, da so bili razen omenjenih štirih procesij še posebni obhodi, in sicer tako pogostni, da poleti skoraj ni minila nedelja ali letni sejem, ko bi ne bila prirejena kaka božja pot. Tako torej poroča Valvasor.

Kako mnogoštevilne so bile nekaj v Ljubljani procesije ob nastopu jožefinizma, navaja »Instanzkalender« za leto 1780. Ta koledar pravi, da so bile tega leta:

Dne 2. januarja in vsako prvo nedeljo v mesecu popoldanska procesija pri avguštincih in pri frančiškanih.

Dne 9. januarja in vsako drugo nedeljo v mesecu popoldanska procesija škapulirske bratovščine pri frančiškanih.

Na sv. Jožefa dan je bila procesija pri diskalceatih.

Dne 25. marca popoldne — na veliko soboto — so izšle vse velikonočne procesije, zadnja iz stolnice ob osmih zvečer. Na velikonočno nedeljo se je pomikala procesija s sv. oljem iz stolnice k Sv. Petru, a dne 27. marca k Sv. Krištofu, kjer je bilo žegnanje.

Ker je bilo dne 2. aprila žegnanje v špitalski cerkvi (stoječi na sedanji Stritarjevi ulici), zato je šla iz stolnice tudi k njej procesija.

Na Markov dan so priredili procesijo iz stolnice na polje k Sv. Petru.

Iz stolnice je odšla procesija na dan svetih apostolov Filipa in Jakoba — dne 1. maja — k Sv. Jakobu, naslednjega dne pa v Križanke.

Dne 4. maja je bila zaobljubljena procesija v cerkev godovnjaka sv. Florijana.

Dne 13. maja se je začelo pri kapucinih češčenje sv. Duha, ki se je končalo čez tri dni s procesijo z Najsvetejšim in zahvalno pesmijo.

Na Telovo — dne 25. maja — je bila opravljena stolna, v nedeljo po prazniku pa šentjakobska procesija.

Od dne 28. maja pa do devetnajste pobinkošne, t. j. rožnovenske nedelje, je bil sleherno nedeljo obhod z Najsvetejšim okoli stolnice. Na to spominjajo tri velike, na presno slikane podobe na zidu stolnice, ki

Najmoderneje urejena lekarna. Velika zaloga tuzemskih in inozemskih specialitet. / Oddajajo se zdravila na recepte za vse bolniške blagajne. / Izdeluje malinovec najboljše kakovosti (na malo in na veliko). Vedno v zalogi: najfinejše sveže norveško ribje olje.

Lekarna »Pri angelu«

DR. G. PICCOLI

LJUBLJANA, TYRŠEVA CESTA ŠT. 6

nasproti nebotičnika

Naročila točno po povzetju TELEFON ŠT. 2835

jih je napravil v letih 1703. in 1704. Julio Quaglio, prenovil pa leta 1883. Janez Wolf. Poleg stranskega vhoda v stolnico je podoba Marijinega oznanjenja, nasproti župnišču prikaz Caharije, a nasproti semenišču krst sv. Ivana Krstnika. Podobe opozarjajo na začetke Matevževega, Markovega in Lukovega evangelija, medtem ko začetka četrtega (Janezovega) evangelija slikar ni upodobil, ker ni imel zanj primerne prostora. Pred navedenimi podobami so peli tri evangelije, četrtega pa v cerkvi.

Dne 1. junija sta odšli iz škofijske cerkve dve procesiji z Najsvetejšim, in sicer ob sedmih zjutraj k Sv. Petru, a ob štirih popoldne po mestu, nato pa je bila zaključena osmina sv. Rešnjega Telesa.

V torek po tretji pobinkoštni nedelji — dne 6. junija — je imela bratovščina Zveličarja sveta obhod po mestu z Najsvetejšim.

Procesiji, ki ju je priredila nemška kongregacija, sta odšli iz šentjakobske cerkve, in to dne 2. julija ob šestih zjutraj na Rožnik, dne 5. avgusta pa k uršulinkam.

Dne 16. julija je bil praznik škapulirske bratovščine s procesijo.

Dne 30. julija, pred godom sv. Ignacija Lojole, je bila procesija pri očetih diskalceatih.

Dne 16. avgusta se je vila zaobljubljena procesija za odvrnitev kuge iz stolnice k Sv. Roku v Dravljive.

V septembru ni bilo, razen mesečne prvonedeljske, nobene druge procesije, pač pa je bila dne 1. oktobra — na praznik rožnovenske bratovščine — pri očetih avguštincih procesija.

Predilnica in tkalnica, a. d.

BEOGRAD

prej

DOCTOR IN DRUG

TVORNICA **MARIBOR**

Telefon:

Maribor 22-71
Beograd 20-988

Brzjavke;

Tkalnica Maribor
Tkalnica Beograd

LIVARNA
KOVIN

PAJK IN BOŽIČ

ŠT. VID NAD LJUBLJANO

Telefon števil. 7-46

Naročite
»SLOVENCNA«

Zakaj? Ker
je najboljši
slovenski
dnevnik
in ker ste
zavarovani
za 10.000-
din za pri-
mer smrtne
nezgode ★

Oglašujte v »Slovincu«!

Zakaj? Ker je največji in najbolj razširjen sloven. dnevnik ter imajo zato oglasi v njem najzanesljivejši uspeh

Naš najcenejši popoldnevnik

»SLOVENSKI DOM«

(na mesec stane le 12 din) je dober informativni dnevnik, ki ga priporočamo vsakomur, zlasti vsem tistim, ki ne zmorejo naročnine za »Slovincu«

Časopise naročate lahko pri vseh naših podružnicah v Ljubljani, Mariboru, Celju, Ptujju, Kranju, Novem mestu in na Jesenicah in pa pri glavni upravi v Ljubljani, JUGOSLOVANSKA TISKARNA

Na vernih duš dan je bila procesija pri očetih diskalceatih. V nedeljo po tem dnevu je bil praznik rožnovenske bratovščine s procesijo pri očetih avguštincih.

Dne 8. decembra — na dan Marijinega spočetja — je odšla ob treh popoldne iz stolnice spričo obljube za odvrnitev kuge procesija k Marijinemu znamenju na Sv. Jakoba trgu.

OPREMA VELIKIH KUHINJ
KOVINASTO POHIŠTVO
HOTELSKI ŠTEDILNIKI
JEDILNO ORODJE

FRANC GOLOB

LJUBLJANA, WOLFOVA UL. 8

Telefon
27-81